

• RAPPORT OM INTEGRATION OCH FLYKTINGMOTTAGANDE •

Vägar in i samhället

Integration och flyktingmottagande på enklare sätt

*Hela Sverige
ska leva!*
Jämtlands län

Integration och flyktingmottagande på enklare sätt

En studie om att underlätta för asylsökande och nyanlända att få enklare vägar in i det svenska samhället. Studien är gjord i Strömsunds och Ragunda kommuner. Studien gjordes redan 2014 med medel från Leader3sam. Vi tror att fler kan ha glädje av slutsatserna.

Här finns idéer och förslag till åtgärder som visar på möjligheter för myndigheter, kommuner och civilsamhället att samarbeta och ta vara på den sociala sektorns kunskaper och kontakter i lokalsamhället. Under de två år som gått har en del hänt inom integrationsområdet, men mycket kvarstår att göra. I den här rapporten visas på de nyanländas engagemang för att finna jobb, trygghet och medborgarskap och inte minst på bristen på kontakt med det vi kallar svenskt.

Författare är Inger Kraft-Etzler, Hela Sverige ska leva Jämtlands län.

Förord

Erfarenheter från den idéburna sektorn visar att den ofta glöms bort av myndigheter och kommuner när gemensamma samhällliga frågor ska behandlas. I det här fallet handlar det om integration och flyktingmottagande. Bristen på kontakt uppstår trots att det finns många godhjärtade uttalanden och skrivningar i frågan. Ett stort antal studier och rapporter har gjorts där det har framkommit vilka behov som finns för att underlätta integration. Mycket är tänkt och skrivet, men i praktiken händer inte mycket. Det saknas kunskaper mellan samhällets olika aktörer. Det råder okunskap om var det finns att hämta råd och idéer, och det saknas en samordnad och samlad information. Signifikant är att flyktingarnas egna idéer har lämnats utanför, vilket minst sagt kan sägas vara respektlöst. Myndigheter och andra omyndigförklarar de nyanlända, och använder tvångsåtgärder i sin behandling. "Om du inte går på SFI, om du inte gör som vi säger... mister du..." Det handlar om människor som kommer från krig och elände med splittrade familjer och död i bagaget.

"Det är i alla fall bättre här än i ditt hemland" var en replik som en flykting fick höra. Grundläggande för att underlätta tillvaron för nyanlända måste vara att lokalsamhällets och den idéburna sektorns engagemang tas tillvara och att det sker i samverkan med de offentliga institutionerna, både statliga och kommunala. Detta inte minst för att förhindra främlingsfientliga krafter. I länet kan vi, med citat från tillväxtchefen i Östersunds kommun, konstatera att "utan invandring blir det ingen tillväxt".

I projektet har ett stort antal intervjuer (47 personer) genomförts med nyanlända/asylsökande flyktingar, med människor som fått uppehållstillstånd, med myndigheter på lokal och nationell nivå samt med kommuner och ideella aktörer.

Något som framkommit i intervjuerna är att outtalade uppdrag och uppgifter ofta hamnar hos ideella krafter i lokalsamhället och att samarbetet är otydligt mellan de idéburna organisationerna och Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och kommunerna. Uppdragen för det offentliga upplevs som oflexibla med små möjligheter att påverka både av ekonomiska skäl och lagar och regler. I den här rapporten finns allmänna synpunkter på hur ett mottagande kan organiseras och planeras och efter varje rubrik anges förslag till åtgärder. Här några citat av nyanlända som intervjuats:

"När börjar livet? Nu består livet bara av att gå till brevlådan. Vi är alltid i rörelse, ska vi stanna lång tid eller kort tid. När börjar det?"

"Varje sekund i väntan är för lång! Flyktingen är ingen maskin, ge oss utrymme för ett eget liv. Jag gör vad som helst, bara jag får arbeta!"

"Ta vara på oss: Hur växer ett samhälle?? Vi har med oss alla sorters yrken!"

"Vår situation kan jämföras med kriget i Rwanda eller Srebrenica."

"Att söka asyl betyder inte att du tar mitt liv. Ge mig ett eget liv!"

I samtal och intervjuer har jag identifierat följande områden som kan förbättras, användas och göras annorlunda:

Den idéburna sektorn

Kommunikationer

Svenskundervisning

Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen

Kommunen

Mötesplatser

Tolkbehov

Bostäder

Sysselsättning

God man/stödperson/vägvisare/lots

Varje rubrik behandlas separat och åtföljs av förslag till åtgärder. Ibland finns förslagen under flera rubriker, eftersom till exempel svenskundervisningen sker med olika huvudmän.

Den idéburna sektorn

Här avses byservicekontor, studieförbund och Röda Korset, som också är de som intervjuats i den här rapporten. De erfarenheter som omvittnas spänner över stora områden. Det visar sig att det är lokalsamhället alltifrån enskilda bybor, den lokala handlaren och byservicekontoret som får ta itu med lösningar på problemen för de nyanlända.

För att så snabbt som möjligt kunna bidra till integration så har byservicekontoret i Backe, Fjällsjö Framtid, tillsammans med Studieförbundet Vuxenskolan dragit igång ett språkkafé som riktar sig till de nyanlända som ännu inte fått börja Svenska för invandrare, SFI. En gång i veckan träffas ett antal nyanlända som får språkhjälp av engagerade bybor. En anställd på byservicekontoret har också gjort i ordning ett "startkit" med karta över byn och en lista över vad som finns i byn och sett till att vanliga ord/fraser har översatts till tigrinja och arabiska med hjälp av engelsktalande flyktingar. Efter studiens genomförande har också svenska kyrkan engagerat sig i språkundervisningen.

Samma frågor som ställdes till Migrationsverket, som under en kort period hyrde lokal av servicekontoret, återkommer nu. Alltså frågor av typen "Vad händer", "Hur får man kontakt med Migrationsverket", "Jag vill börja jobba", "När går bussen?", "Kan barnen få gå i skolan?", "Kan vi få annan mat?". En återkommande synpunkt är att alla skrivelser från verket är på svenska. Detta ställer stora krav på hjälp, särskilt när det inte finns tolk att tillgå. Förhoppningsvis finns det någon bland flyktingarna som kan tala engelska och därmed också kan hjälpa till.

Röda Korset i Rossön har med minimalt utrymme skapat en mötesplats i Kupan. Där hamnar alla frågor från flyktingarna som bor i Vangenshuset i Rossön. De nyanlända får hjälp med busstidtabeller, inköp av husgeråd och kläder, kontakter med myndigheter och så vidare.

Studieförbundet Vuxenskolan och ABF gör stora insatser utifrån sin verksamhet och anordnar studiecirkel i allt ifrån trädgårdsodling till språkkaféer och ser till att möten sker i deras lokaler.

Röda Korset, Kupan i Rossön

Likartade frågor återkommer oavbrutet, och som påpekats ovan är det ett stort bekymmer att alla skrivelser från Migrationsverket till flyktingarna är på svenska. Annan hjälp som behövs kan handla om ombokningar hos hälsocentralen eller tandläkare, att ringa till olika instanser i samhället, att en familj fått olika intervjutider hos Migrationsverket (något man inte förstår orsaken till), att kopiera och scanna dokument, att betala räkningar och så vidare. Vardagssaker för oss infödda, men svårigheter för nyanlända. Den enkla, men stora frågan att ställa kan sammanfattas så här: "Vem tar Mahmoud i handen?"

Några exempel på frågor som nyanlända behöver ha hjälp med:

- *Kan du hjälpa mig att ringa till... för jag pratar inte så bra. Jag vill ändra tid, boka om, fråga om...*
- *Vad står det här? (Brev på svenska från myndighet)*
- *Kan jag få skriva ut, skanna, kopiera?*
- *Kan du hjälpa mig att betala den här räkningen? Hur funkar internetbanken?*
Vad är PG/BG? Vad är OCR?
- *Hur tar jag mig till... Vad då ett annat "län"? Varför gäller inte mitt busskort där?*
- *Var ligger xxx här på byn?*
- *Var kan man köpa kläder?*
- *Får man fiska i älven?*
- *Hur laddar man mobilen med pengar?*
- *Jag vill att mitt barn ska få börja dagis/skolan, vad ska jag göra?*
- *Hur funkar ett bixtlås?*
- *Jag vill arbeta, vad finns det för jobb här?*

Förslag till åtgärder

- Skapa ersättning till de ideburna organisationerna för tjänsten som mellanhand till myndigheter och kommun.
- Ge utbildning för att avlasta Migrationsverket och Arbetsförmedlingen, då det handlar om sekretess till exempel, men också för att bistå med boendet (exempelvis information om vardagen i hyreshuset, om "den svenska koden").
- Skapa närmare kontakt och ge information till de lokala krafterna från Migrationsverket, Arbetsförmedlingen och kommunen.
- Bygg nätverk mellan olika aktörer i samhället, exempelvis affär, företagare och föreningar. Se till att lokalsamhällets resurser används som informationskanal, exempelvis hemsidor och anslagstavlor.
- Prova nytt och samverka med alla instanser med målet att underlätta tillvaron för flyktingarna.
- Informera om när människor anländer och flyttar.
- Skapa medel för att tolkar ska kunna anlitas.

Vid datorn hos Fjällsjö framtid

Kommunikationer

Över huvud taget är kommunikationerna en stor fråga på landsbygden. Andra orter i Norrlands inland vittnar om samma sak. I den här rapporten avses framför allt busstransporter mellan Rossön/Backe och Strömsund/Östersund. Busstiderna klaffar inte med svenskundervisningen eller tider hos Migrationsverket. Kommunikationsbegreppet innefattar också infrastruktur i form av internet och bredband. Observera att kommunikationerna berör alla: nyanlända, skolbarn som pendlar, lika väl som bybefolkningen!

Ett annat exempel är att när en asylsökande kallas till Sundsvall, så finns ingen möjlighet att åka tillbaka till Backe eller Rossön samma dag. Till Sundsvall kan man behöva åka för att hämta ett främlingspass. För att få passet krävs att det skannas av med en särskild skanner som finns hos Polisen i Sundsvall. Enligt uppgift ska de hantera saken för hela mellersta Norrland. Polisen i Strömsund uppger att de kan ta på sig detta, om Migrationsverket ger klartecken. Ett exempel på ett samarbete som vore praktiskt.

Förslag till åtgärder

- Se möjligheterna att komplettera Länstrafiken.
- Våga pröva nytt, se nedan.
- Undersök om de nyanlända har körkort.
- Köp in en minibuss.
- Ändra tidtabellerna så att de klaffar med undervisningen och myndighetsbesök.
- Uppmaning till myndigheter med flera att anpassa mötestider till bussarnas tidtabell.
- Samordna busskortet med angränsande län.
- Bidrag till resor för studier (andra än SFI, till exempel studieförbund).
- Bidrag till resor för aktiviteter som inte finns på boendeorten.
- Rabatt för resor till hälsofrämjande sysselsättningar, till exempel simning och annan idrott.
- Använd den lokala polismyndigheten för utlämnande av främlingspass.

Här är ett exempel för underlättande av resor, som hämtats från helasverige.se:

Nya resmöjligheter på landsbygden – gott exempel! Västtrafik har nu dragit igång en satsning på utbyggd närtrafik i Västra Götalandsregionen. Målet är att skapa fler resmöjligheter mellan landsbygd och tätort i områden där det idag inte finns underlag för vanlig busstrafik. Närtrafik är kollektivtrafik som vänder sig till resenärer som har längre än en kilometer till närmaste hållplats, i områden där det finns färre än tio linjelagda turer per vardag med kollektivtrafiken. Resorna beställs på förhand inom fem olika tidsintervall och körs med taxibilar eller mindre bussar. Resenärerna hämtas upp på önskad adress. Resan kostar 38 kronor och betalas kontant eller med betalkort. För att förenkla betalningen ytterligare har också en sms-biljett tagits fram.

"Ett enkelt, prisvärt och flexibelt sätt att resa!"

Svenskundervisning

De nyanlända vittnar om behovet av mer svenskundervisning och undervisning närmare, eller på själva bostadsorten. Detta har ett starkt samband med bristen på kommunikationer, men borde också vara ekonomiskt hållbart. Det torde vara billigare att en lärare tar bussen till 100 flyktingar än tvärtom.

Busstidtabellen innebär att de asylsökande och nyanlända får vänta avsevärd tid mellan SFI/Lernia och returbussen hem. ”Jag har nog besökt Dollar, Konsum, ICA och biblioteket i Strömsund minst 100 gånger” som en flykting uttryckte det. ”Man sätts vid en dator och en del kan inte läsa”, säger en annan flykting, som också berättar att läraren dyker upp endast för att få flyktingens namnteckning om närvaro och sedan finns ingen hjälp.

Det råder också förvirring om vem som ansvarar för vilken typ av svenskundervisning, vilket pekar på att flera instanser är inblandade också här.

Förslag till åtgärder:

- Samordna kommunens och Arbetsförmedlingens svenskundervisning och skapa en och samma huvudman.
- Flytta Lernia och SFI till bostadsorten.
- Samordna undervisningen mellan två närliggande orter.
- Ta genom en flytt av undervisningen hänsyn till de små barnens och föräldrarnas behov av närvaro och trygghet.
- Prova distansundervisning i svenska.
- Ge hjälp till självhjälp! Många flyktingar har internet på mobilen. Skapa en samling med länkar till nyttig avgiftsfri svenskundervisning på nätet!
- Prova att samordna förberedande svenskundervisning i skolans klass med vuxna.
- Stöd och medverka till samarbete med ideella krafter för att träna svenskan, som komplement till SFI.
- Stöd till inventering av språkkunskaperna hos både bybefolkningen och de nyanlända.
- Ge de första lektionerna på flyktingens hemspråk, för att därefter ge SFI.

Språkkafé hos Fjällsjö Framtid

Tolkbehov

En del nyanlända har varken skriv-eller läskunskaper. De flesta dokument som kommer är skrivna på svenska. De flesta talar inte engelska eller har bristfälliga kunskaper i språket.

Förslag till åtgärder:

- Ekonomiskt stöd att anlita tolk.
- Översätt alla standarddokument till olika språk.
- Ge anvisningar om när och hur tolkhjälp kan anlitas.
- Låt engelsktalande flyktingar få en ersättning för att tolka till landsmän som inte kan engelska, vilket kan skapa arbete.

Migrationsverkets boende i Backe, Strandvägen

Migrationsverkets boende i Rossön, Vangarhuset

Mötesplatser

Kontakterna med bybefolkningen är näst intill obefintlig. "Var är alla människor?" var en fråga från en flykting mitt i smällkalla vintern. Det saknas naturliga mötesplatser, där flyktingarna kan umgås inom sin egen grupp, men också ett ställe där bybefolkning och flyktingar kan mötas och umgås.

"Om jag fick bestämma vad integrationspengar ska gå till så skulle jag göra fester, många fester! Då träffas folk och det är alltid några som blir kära."

"Utbyte med civilsamhället innebär att man undviker depression."

"Skapa medel för att hitta lokal! Vem har det sociala kittet??"

Förslag till åtgärder:

- Skapa mötesplatser och ge ekonomiska förutsättningar för verksamhet.
- Prova att skapa mötesplatser som sköts av nyanlända – kafé, mat etcetera.
- Skriv tydlig plan om den politiska viljan med integration och flyktingar och ge information till invånarna.
- Informera om studieförbund och föreningar till alla nyanlända.
- Bygg nya nätverk med ortsbefolkningen. Nätverk skapar jobb.
- Prova nya vägar genom att hitta metoder tillsammans med byföreningar och därmed att få nyanlända/asylsökande att vilja stanna på orten.

Klondyke - en god start för asylsökande - Boden Träning i svenska redan från andra dagen

Visa tidningssida

NORRBOTTENS-KURIREN 2013-12-11 Sida 14

Boden

Fem tunga aktörer gick samman. Man vaskade fram Klondyke som ska ge asylsökande en bra start i Boden från första timmen. Svenska språket är en hörnsten.

Bakgrunden till projektet, som har sina lokaler i ett hus på Prästholmen, är oroligheterna i bostadsområdet för ett par år sedan. En idé föddes om att komma tillrätta med problemen. ABF genom Tomas Mariedahl tog initiativ till ett möte med kommunledningen. Det ledde till att Migrationsverket, Bodenbo, arbetsförmedlingen, Bodens kommun och ABF slog sina kloka huvuden ihop. Hörnpelare På tisdagen invigdes en 200 kvadratmeter stor verksamhet vid Jakobsgatan på Prästholmen där Anders Nyström är verksamhetsledare. - Övergripande syftet är att ge de nyanlända en bra start i Boden, betonade han. Hörnpelare är svenska språket, en boskola med tvättstuga, spisfläktar och annat, svenska samhället. Och vinterutbildning, tillade den tidigare officeren och småskrattar litet. Värmande kopp te När asylsökande anländer till Bodens järnvägsstation blir de som tidigare upphämtade av Migrationsverkets personal. - Men sedan kommer de direkt hit som första anhalt. De får dricka en kopp te, vi informerar dem om vad vi gör här och talar om att de ska komma tillbaka dagen efter. - Redan andra dagen i Boden sitter de på svenskundervisning. De får också komma in i en gemenskap och träffa andra människor. Modellen faller mycket väl ut, konstateras efter den smygstart som gjorts. - De asylsökande är oftast medtagna och kan vara litet apatiska. Men det blir direkt glada mungipor, de kommer tillbaka hit och får suga åt sig svenska språket. Svenska i fokus Karim Keita, Elfenbenskusten, och Ousmane Ba, Mali, sitter vid varsin datorstation och jobbar med svenska språket. Karim Keita, vars huvudspråk är franska, har en fransk-svensk variant. - Jag vill gärna lära mig svenska väldigt bra, säger han. Men det är inte så lätt. Svenska är svårare än engelska. Kommunalarrådet Torbjörn Lidberg tyckte att det var en härlig dag för Boden. - Vår förhoppning är att Boden ska framstå som attraktivt och att de som får uppehållstillstånd väljer att bo i kommunen. Och de som återvänder till hemländerna får här kunskaper och kompetens som gör att de kan ha ett bra liv där. FAKTA Klondyke kostar under första året en knapp miljon kronor, pengar som de fem intressenterna står för. Målet är en fortsättning och finansiering söks för ytterligare år. En person arbetar heltid, två andra har varsin deltidstjänst.

Bildtext:

- SPRÅKSTUDIER. Ousmane Ba, Mali, och Karim Keita, Elfenbenskusten, kämpar med sin svenska via ett datorprogram.
- FÖRGYLLDE. En grupp från Kulturskolan som går på Prästholmsskolan förgyllde invigningen av Klondyke.

© Norrbottens-Kuriren eller artikelförfattaren.

Bostäder

Inlandet vittnar om behovet av nya invånare och arbetskraft i framtiden när stora generationsväxlingar väntar, i exempelvis kommunens egen verksamhet. Bostad och arbete är en förutsättning för att människor ska vilja bo kvar efter den första flyktingtiden. Bostadsbristen medför på vissa orter att det inte är möjligt. Här krävs en ständig inventering av lediga bostäder både hos det kommunala bostadsbolaget och hos de privata hyresvärdarna.

Förslag till åtgärder:

- Inventera lediga hus.
- Köp lediga hus och rusta upp för uthyrning.
- Inventera privata bostäder för uthyrning.
- Inventera markägares möjlighet att "arrendera ut" jord.
- Arrendera mark för att skapa möjligheter till odling/trädgårdsarbete.
- Gå igenom kommunens egen mark för att ge incitament till odling.

Sysselsättning

Frustrationen över bristen på vettig sysselsättning är enorm. Alla vill arbeta och ha något för händerna. Här verkar Migrationsverkets dekret om godkännande av praktikplats alltför omständigt för att sätta folk i rörelse. "Varje sekund är för lång", säger man. Det finns enorma kunskaper hos flyktingarna, som borde kunna användas långt tidigare än vad som nu är fallet. "Det handlar inte bara om att äta och sova, vi vill bidra! Att göra något skapar värdighet." Lokalt finns också möjligheter att sammanföra och hitta verksamheter, vare sig det handlar om företag eller föreningar. Om lokalsamhället fick kunskap om vilka yrken och intressen som finns hos de nyanlända kan sysselsättning lättare skapas. Ett exempel som lyckats: ICA fick information från Fjällsjö Framtid om att asylsökande faktiskt får lov att praktisera (något som är allmänt okänt), och två flyktingar togs glatt emot i den lokala affären. Detta innebär att några människor blir sysselsatta med ett meningsfullt arbete, dock utan lön, men med möjlighet att språkträna. Affärsägarna var dessutom glada över att få tillgång till en arabisktalande person, eftersom de inte kan kommunicera med flyktingar som inte kan engelska. Win-win!

Förslag till åtgärder:

- Informera om de nyanländas yrkeskunskaper till lokalsamhället och företagare.
- Skapa möjligheter för de nyanlända att använda yrkeskunskaperna före Permanent uppehållstillstånd, PUT.
- Informera tydligt om att man faktiskt får lov att praktisera.
- Ge medel till de ideellt arbetande föreningarna för att skapa sysselsättning i "väntrummet".
- Lista de yrken som finns bland de asylsökande, och berätta för lokalsamhället vad som är möjligt.
- Informera kommunen om vilka yrken som finns bland flyktingarna. Kompetensen är hög.

God man/stödperson/vägvisare/lots

Om finansiering kan ske i **samverkan** mellan Arbetsförmedlingen, Migrationsverket och kommunen och studieförbund med flera, skulle inrättandet av en stödperson/stödpersoner hos servicekontor eller på lokalsamhällets mötesplats kunna fungera som avlastning både för myndigheterna och kommunerna. Där byservicekontor och Röda Korset saknas, kan en funktion med kunskap om svenska samhället skapas för att hjälpa till med de frågor som nyanlända har. Det här behovet är nu löst på lite olika vis.

I Östersund finns en verksamhet som kallas "Vägvisare och Vän" och som helt och hållet bygger på ideellt engagemang hos enskilda invånare. Jag tror dock att man vinner på att ge ersättning för utgifter och för att ett uppdrag utförs. De uppgifter som kan åläggas en stödperson liknar de som kan finnas på ett byservicekontor, liksom byservicekontoret kan ges uppdrag att fungera som lots. En lots kan ha flera asylsökande och nyanlända, men det handlar inte om den verksamhet som Arbetsförmedlingen bedriver där syftet är klart uttalat att skapa jobb. Lotsverksamheten bedrivs ofta av större företag som befinner sig långt från den ort där de nyanlända bor och därmed saknas kunskapen om de lokala förutsättningarna. Jag anser att det är viktigt att från start ge information om samhället, "den svenska koden" och att hela tiden vara behjälplig med språkträning på vardagsplanet. Här några frustrerade ord från en ideellt arbetande person:

"Vad gör inte eldsjälarna för Migrationsverket när besticken tar slut, och 3-litersgrytan inte räcker till, den som ingår i startpaketet i boendet. Hur anpassas startpaketet? Slänger Migrationsverket sakerna som finns i lägenhet som är utöver grundutrustningen? Var finns bredbandet? Eldsjälar brinner upp, och det skapas frustration över att payback saknas."

Förslag till åtgärder:

- Utarbeta förslag till uppgifter för stödperson.
- Undersök möjligheterna att skapa en sorts "godeman-system" liknande det som gäller för ensamkommande flyktingbarn.
- Se förutsättningarna hos servicekontor och använd dessa som organiserad kontakt.

Migrationsverket, Arbetsförmedlingen, Länsstyrelsen

"Vem på Arbetsförmedlingen tar hand om den enskilde? Att vara tålmodig och vänta hjälper inte. Man blir lämnad i mörkret." "Sverige styrs av lagar och inte av människor."

En flykting kan ha dåliga erfarenheter av statliga myndigheter, varför det kan vara en stor vinst vid integration att anlita lokala krafter som är obundna. Självlärt måste det vara en rättssäker hantering, men också en verksamhet med hjärta och engagemang.

Det är inte självklart att Migrationsverket och dess boendeansvariga berättar för Röda Korset eller byservicekontoret när det kommer nya flyktingar. Här kan mycket förbättras. Får de idéburna organisationerna information kan de förmedla kunskap till det omgivande lokalsamhället via till exempel hemsidor, och inte minst genom mun till munmetoden. Allt för att underlätta tillvaron för de nya människor som kommer till platser med dåliga kommunikationer, kallt väder och liten befolkning. Inlandet behöver invånare och därför är information och kontakter mellan den offentliga sektorn och lokalsamhället oerhört viktigt. Myndigheternas introduktion till flyktingarna innebär inte att en presentation av byutvecklingskontoret och Röda Korset är självklart. Migrationsverket skulle genom att utnyttja lokalsamhällets resurser kunna spara både tid och pengar. Migrationsverket slutade använda byservicekontoret i Backe då de med hänvisning till samordning med Strömsund, Frostviken, Hoting, Dorotea, Rossön och Backe föredrog en mottagning i Strömsund. För ett ärende som tar fem minuter, exempelvis att byta ett busskort, måste flyktingen från Rossön/Backe numera ta sjubussen på morgonen och spendera en stor del av dagen i Strömsund i väntan på att ta den enda bussen hem igen på eftermiddagen. Varför inte lägga ut enklare tjänster till byservicekontor på de ställen där det redan finns etablerade byservicekontor? Se tidigare förslag till åtgärder.

När jag intervjuat de asylsökande har det kommit många känslosamma synpunkter. Förväntningarna på Sverige är enorma, och det har ibland varit svårt att förklara att villkoren på landsbygden, och särskilt i det norrländska inlandet, är väsensskilda från en miljonstad som till exempel Damaskus. Det råder en stor otålighet i väntan på uppehållstillstånd.

"Jag måste få pappren för att börja livet. Nu väntan på sifforna – väntan på skolan och när jag fått PUT är det ytterligare sex månaders väntan på familjen. Vet inte någonting om morgondagen!"

De nyanlända har stark och livlig kontakt med varandra, och åsikter och rykten sprids med blixstens hastighet. Det finns ett förslag om att intervjuer ska göras där det är minst väntetid, för flera upplever att det tar olika lång tid på Migrationsverkets olika orter. En synpunkt som är också värd att beakta är att ägna uppmärksamhet åt maten. Den svenska maten kan upplevas både som ohälsosam och tung i jämförelse med hemlandets kost med mycket frukt och grönsaker. Här finns heller ingen information till de lokala handlarna om vilket typ av mat som flyktingarna är vana vid – till exempel halalslaktade djur. De flesta nyanlända har en tung och svår resa bakom sig. De upplever att det är svårt att få svar på alla sina frågor. En

offentliganställd som intervjuats har intrycket av att processerna under asyltiden inte förklaras tillräckligt, att informationen är bristfällig. "Alla springer runt" och hänvisar till att någon annan instans har ansvaret.

Det uppstår ett tydligt glapp mellan Migrationsverket och kommunplaceringen, där Arbetsförmedlingens etableringsuppdrag upplevs som helt misslyckat.

Lotsens roll är otydlig för de nyanlända, och det uppstår ofta missuppfattningar om vad lotsens uppgift är och vad den kan åstadkomma. Det tycks saknas en kvalitetsuppföljning av funktionen.

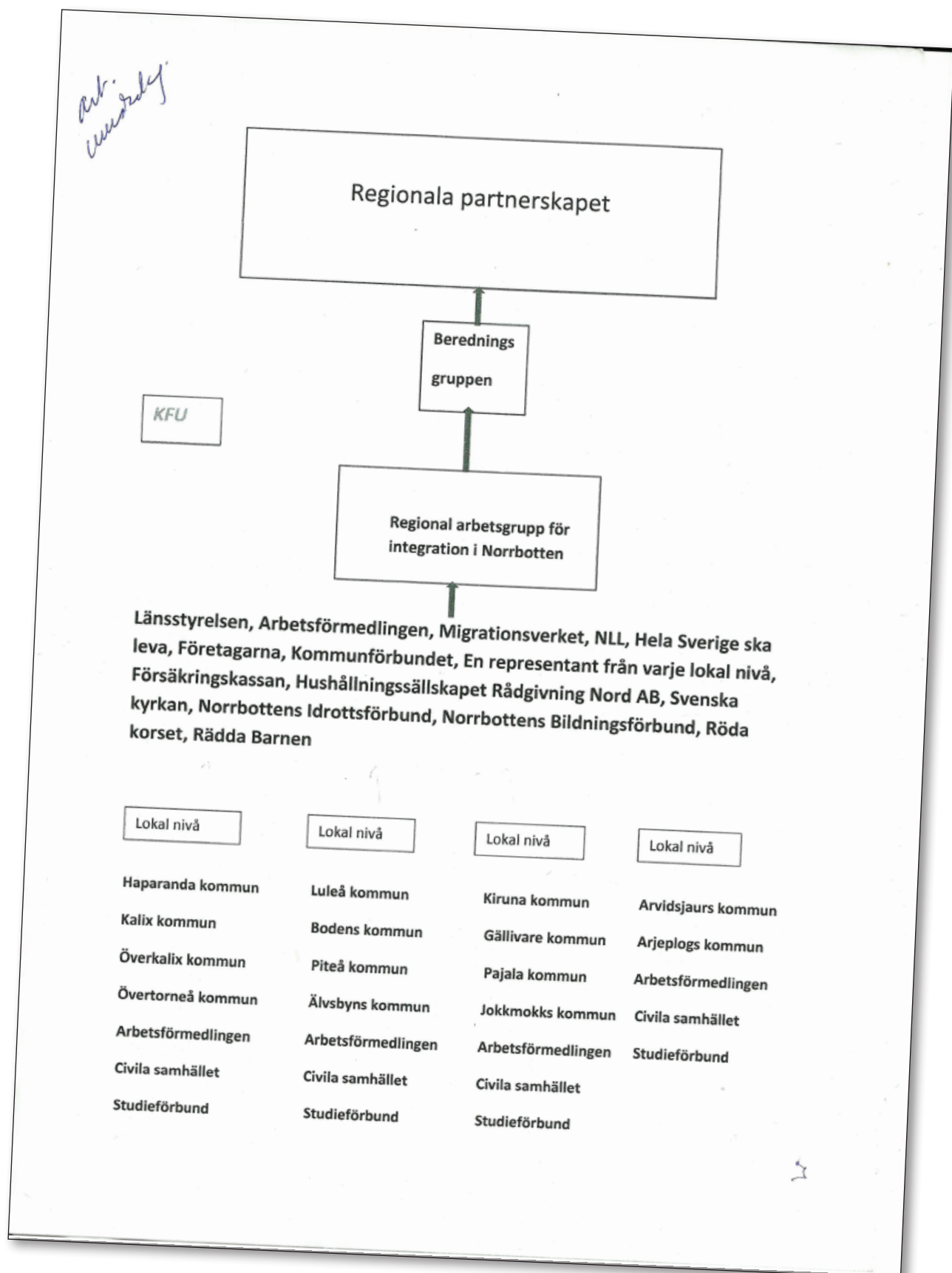
Arbetsförmedlingen och Migrationsverket är ålagda sekretess, men när det gäller Arbetsförmedlingen kan den arbetssökande själv ta ut sökandepresentation. Här finns anledning att undersöka om det går att förändra sekretessen i vissa delar. När etableringsprocessen startade fanns ett samarbete mellan studieförbunden och Arbetsförmedlingen, men studieförbunden är nu vingklippta på grund av etableringsersättningen, uppger en intervjuad. Arbetsförmedlingen kan inte köpa den typen av insatser av studieförbundet. För kommunen ställs stora krav på planeringen, och kommunen har blivit en mellanlandningsplats. I en lokal TV-sändning yttrade sig en flyktingansvarig och gav förslaget att det skulle finnas en regel om att en flykting skulle stanna de två första åren på samma ställe för att kunna få en bra "svensk" grund att stå på, både språkligt och för att få en kunskap om Sverige. Det handlar också om att sätta barnen i centrum, att skapa trygghet och inte oro i förskola och skola med ständiga uppbrott.

Förslag till åtgärder:

- Fria medel efterlyses för att kunna användas i akuta lägen och när nya idéer kommer.
- Gör översättningar av standardformulär till hemspråket.
- Möjlighet till tolktjänst.
- Skapa lathund/parlör från flyktingspråken till svenska – med vardagsuttryck.
- Ge introduktion till stödperson.
- Öka tillgängligheten hos Migrationsverket. Öka öppettiderna – både längre tid och fler dagar.
- Ge de lokala mötesplatserna/byservicekontoren/Röda Korset hjälp att göra översättningar av brev som inte är på flyktingens modersmål.
- Skapa fler kontor i flyktingarnas närhet.
- Samordna och gör en enda plan som skrivs på hemspråket och som kan presenteras för flyktingen direkt.
- Samarbetet mellan Länsstyrelsen, Arbetsförmedlingen, Migrationsverket, kommunen och civilsamhället måste stärkas – undersök hur.
- Stötta det lokala initiativet.
- Använd byservicekontoret och Röda Korset som en organiserad mellanhand.
- Upplys om möjligheten att den arbetssökande själv kan hämta sitt CV och förmedla vidare.

- Ändra systemet och gör kunskapen om de olika yrken som kommer med de nyanlända tillgänglig för utvalda kontaktpersoner i kommunen och civilsamhället.
- Lista kompetenserna hos invandrarna för att kunna marknadsföra.
- Utveckla och utbilda mentorer/handledare också hos lokala företag.
- Informera via lokala kanaler om vad som sker och vad som är på gång.
- Utarbeta förslag till vägledningssupdrag i samråd med byservicekontoret och Röda korset.
- Skapa en pilot med ”pröva på” (jobb, stödperson) med viss ersättning.
- Obligatorisk information till lokalsamhällets kanaler om när och vilka nyanlända som kommer.
- Kontaktuppgifter till lokalsamhällets kanaler till myndigheter, inte bara ett växelnummer. Utbilda byservicekontorets anställda och styrelse.
- Byaföreningar och ideella organisationer måste ges ekonomi.
- Flyktingarnas kunskap måste tas tillvara snabbare.
- Hitta alternativ till Arbetsförmedlingens lotsverksamhet – behovet av ”social lots” är stort.
- Migrationsverket bör ta ett större ansvar för transportfrågan.
- Samordna tider för familjers besök hos Migrationsverket och Arbetsförmedlingen.
- Samordna besökstiderna med flyktingarnas förutsättningar för kommunikation.
- Hitta länken mellan arbetsprövning och arbete.
- Köp tjänst av lokala byutvecklingsgrupper.
- Förse byservicekontoren och mötesplatser med datorer.
- Hjälpa till med internetuppkoppling boendet.
- Skapa parlör på olika språk. Parlören som Migrationsverket tillhandahåller har endast med verket att göra, men är okänd för många.
- Anpassa startpaketet i boendet till familjens storlek.
- Utred hur sysselsättning kan ordnas och vilka villkor som gäller i anslutning till flyktingboendet – pröva piloter!
- Tänk igenom matfrågan och ta hänsyn till flyktingarnas egna behov. Det kan spara pengar.
- Ge tydliga instruktioner om hur bemötandet ska vara. Det upplevs som väldigt olika beroende på person.
- Upplys om vikten av att passa tiden vid hälsoundersökningar då tolk begärts – uteblivet besök kostar pengar både för hälsocentralen och tolkverksamheten.
- Ge tydliga kontaktuppgifter till myndigheter så att lokalsamhället hittar rätt person direkt och inte bara ett växelnummer som gör att det tar lång tid att hitta fram.

- Skapa ett integrationsråd, modell Norrbotten, se nedan.

Kommunen

"Varenda asylsökande som flyttar är en katastrof."

"Bristen på sysselsättning tvingar de nyanlända att tänka som en svensk, alla drar till stan..."

Våra inlandskommuner är beroende av invandring, och nu handlar det i hög grad om att också rikta uppmärksamheten mot flyktingar, inte bara kvotflyktingar eller inflyttare som nappar på migrationsmässor i Europa. Det krävs ytterligare förankring och kunskapsförmedling till lokalsamhället. Nya flyktinggrupper kräver också en omställning hos kommunens anställda, för att bereda plats för praktikanter på den egna arbetsplatsen.

Hanteringen av asylsökande är i nuläget i periferin. Organisationen styrs utifrån egna behov; de asylsökande ger extra arbete. Om "flyktingguide-system" inrättas ställer det krav på social kompetens och kunskap om olika kulturer hos alla i hela samhället, inte bara hos kommunens egna anställda. Det krävs en lokal förankring där kommunen måste vara aktiv. När kommunen hedervärt åtagit sig att ta emot flyktingar måste hela livskedjan tas i beaktande, alltifrån födsel, hälsovård, utbildning till äldreården. Inom äldreården krävs ytterligare planering. När en invandrad person åldras försvinner också svenskan och hemspråket gör sig gällande. Vidare är kommunen delägare i Länstrafiken och det finns många synpunkter på tidtabell och tillgänglighet. När många flyktingar anländer måste detta anpassas till kommunikationerna till de större orterna utanför flyktingboendet, och här finns anledning till att undersöka olika sätt att klara behovet.

Mottagandet av asylsökande i länet är ganska nytt, och frågan är vad som kan skapas, hur vi prövar och hittar vägar. I den regionala överenskommelsen nämns samarbete med föreningar, men HUR dialogen ska ske med den idéburna sektorn är inte preciserat. Dialogen med politikerna är viktig. Här finns frågor att fundera på: Hur ska samarbetet fungera? Vilken garanti finns för kontinuitet och långsiktighet? Samarbete kräver långsiktig strategi, liksom representativitet. Hur ser mandatet ut för de idéburna? Vem pratar för vem? Det finns behov av organiserad sysselsättning före kommunplaceringen.

Länsstyrelsen i Norrbotten är här ett gott exempel med ett regionalt partnerskap där det finns flera lokala nivåer och där flera aktörer i samhället är representerade.

I det följande har jag medvetet låtit några förslag upprepas från tidigare kapitel, eftersom områdena går in i varandra.

För att få ett brett engagemang handlar det om att strukturera i samråd och underifrån, *för flyktingarna finns inga gränser – det är vi som sätter gränser.*

Förslag till åtgärder:

- Stärk uppbackningen av de ideella organisationerna och lokalsamhället.
- Ge information löpande genom lokala informationsblad och webb.
- Skapa en mötesplats.
- Gör ständiga inventeringar av bostäder.
- Prova samordning mellan skola och SFI.
- Flytta SFI till de nyanländas boendeort.
- Använd den teknologi som finns, till exempel för distansundervisning.

- Avdela resurser för samhällsorientering i samarbete med civilsamhället.
- Ge en kontaktperson från första dagen.
- Granska tidtabellerna för Länstrafikens bussar.
- Undersök ekonomin i att skaffa en "byabuss".
- Förse byservicekontoren/mötesplatserna med datorer.
- Förse byservicekontoren/mötesplatserna med ordböcker.
- Informera de nyanlända om möjligheterna i kommunen.
- Använd föreningar och studieförbund för information och utbildning.
- Informera företagarna om de nyanlända, vilken bakgrund och vilka kunskaper de har.
- Använd flyktingmottagningens resurser till ALLA nyanlända.
- Utveckla och utbilda mentorer/handledare hos lokala företag.
- Använd studieförbunden (för ej statsbidragsberättigade cirklar).
- Förmedla lokala tolkar.
- Ta initiativ till att bilda en integrationsgrupp i kommunen.
- Synliggör initiativ och verksamheter.
- Mobilisera föreningslivet till att aktivt medverka till integration.
- Ordna en kommunal "visningsresa", en guidad rundtur för de nyanlända.
- Utred hur utvecklingsbolaget kan samarbeta med flyktingmottagningen.
- Använd de resurser som redan finns för att få inflyttare från Holland och Tyskland att flytta till kommunerna, och se kompetensen och driftigheten hos de nyanlända flyktingarna. Skapa möjligheter till etablering för dem.

Regional överenskommelse kring nyanlända invandrare

Länsstyrelsen Jämtlands län, Regionförbundet Jämtlands län, Arbetsförmedlingen, Jämtlands läns landsting, Migrationsverket och Försäkringskassan har tecknat en överenskommelse om att utveckla och fördjupa samarbetet inom mottagnings- och etableringsarbetet av nyanlända invandrare i länet.

Överenskommelsen bygger på synen att samverkan och samarbete skapar mervärde och utgör en plattform för regionalt stöd till ett samordnat utvecklingsarbete över kommungränserna och över myndighetsgränserna. Som utgångspunkt för överenskommelsen ingår att parterna inte accepterar diskriminering utifrån de olika diskrimineringsgrunderna och att parterna avser att ta sitt ansvar genom att i de egna verksamheterna arbeta förebyggande mot diskriminering och att öka andelen kvinnor och män med utländsk bakgrund i den egna verksamheten.

Samverkan syftar till att ge alla flickor, pojkar, kvinnor och män samma rättigheter och möjligheter att bli aktiva samhällsmedborgare. Flickor, pojkar, kvinnor och män ska, oavsett etnisk tillhörighet, ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet. Den regionala överenskommelsen har också målsättningen att integrera barn- och jämställdhetsperspektivet i mottagnings- och etableringsarbetet.

Överenskommelsen bygger på en gemensam syn, att länet behöver fler invånare för att skapa tillväxt och en positiv utveckling. Parterna marknadsför Jämtlands län som ett attraktivt län att bo och verka i. För att klara den framtida kompetens- och arbetskraftsförsörjningen samt för att bibehålla och utveckla välfärden måste alla aktörer i länet ta ett gemensamt ansvar för att så snabbt som möjligt lotsa in de nyanlända invandrarna på arbetsmarknaden och i samhället. Ökad mångfald är en resurs i näringsliv och samhälle och det gäller att utnyttja de kompetenser och förmågor som alla individer har, oavsett bakgrund. Länets regionala utvecklingsstrategi pekar särskilt på att det är viktigt att utveckla etableringen och integrationen för nyanlända invandrare.

Samverkan, för bästa möjliga förutsättningar av mottagning och etablering utifrån denna överenskommelse, kommer också att ske med Företagsorganisationer såsom Svenskt näringsliv, FR, Svensk Handel, LRF, med ideella organisationer och den sociala ekonomins aktörer, med trossamfund, med universitet, utbildningsföretag, studieförbund, folkhögskolor med flera. Mycket samverkansarbete kommer sannolikt också att utvecklas i kommunerna på lokal nivå.

Den regionala överenskommelsen är ett styrdokument. Årliga handlingsplaner utarbetas utifrån den målstruktur som är bestämd.

Källor

Intervjuer med Migrationsverket och Arbetsförmedlingen, centralt och lokalt, Länsstyrelsen i Jämtland och Norrbotten, Studieförbundet Vuxenskolan, Röda Korset, Fjällsjö Framtid och inte minst många asylsökande och nyanlända.

Skrifter: Integration Modell Jämtland, Regionala partnerskapet Norrbotten, SKL 35 åtgärdsförslag för ett hållbart asyl- och flyktingmottagande, SOU 2013:40 Att tänka nytt för att göra nytta, Landsbygdsnätverket.

Rapportens författare

Inger Kraft Etzler

Hela Sverige ska leva Jämtlands län

inger@nordvast.se

Teckningar: Burhan Misirli

Foto, inlägga: Gunnar Bergström, Inger Kraft Etzler, Linnea Bergström.

Foto, omslag: Scandinav Bildbyrå

Hela Sverige ska leva!

Jämtlands län

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Hela Sverige ska leva!

Ladda ner denna skrift på Hela Sverige ska levas hemsida,
helasverige.se Klicka på rubriken *Resurser* och
sedan på *Våra skrift*.

På vår hemsida kan du även läsa de senaste nyheterna om lokal
utveckling. Du hittar andra skrift och broschyrer inom olika
ämnen att ladda ner.

Adress: Stortorget 7, 111 29 Stockholm
Telefon: 08-24 13 50
info@helasverige.se

facebook.com/helasverige

twitter.com/helasverige

#helasverigeskaleva